

Osady biogeniczne wybranych zagłębień bezodpływowych krasu zakrytego Wyżyny Małopolskiej i ich paleogeograficzne znaczenie

Dorota Brzozowicz

Streszczenie

W pracy przedstawione zostały wyniki badań utworów biogenicznych trzech wybranych stanowisk, położonych w strefie aktywności procesów krasu zakrytego. Badane stanowiska położone są w trzech różnych mezoregionach Wyżyny Małopolskiej: Wzgórz Opoczyńskich (Daleszewice), Niecki Włoszczowskiej (Łykawe Doły) i Niecki Soleckiej (Gaik-Winiary). Celem badań było określenie czy wypełnienia badanych zagłębień bezodpływowych zachowały stabilność depozycji oraz czy osady biogeniczne zdeponowane w formach o genezie krasu zakrytego zawierają wiarygodne dane, które mogą stać się bazą do analiz paleośrodowiskowych. Obszar Wyżyny Małopolskiej ubogi jest w zbiorniki osadów biogenicznych zawierających dane o paleośrodowisku holocenu, z tego powodu wytypowane do badań stanowiska mogą stać się cennym uzupełnieniem bazy danych o warunkach środowiska w tym okresie.

Na podstawie dostępnej literatury i map geologicznych określono charakter podłoża badanych stanowisk, a także wykonano cyfrowy model terenu powierzchni czwartorzędowej i podkenozoicznej w najbliższej okolicy stanowisk. Wykonana została analiza litologii osadów wypełniających zagłębienia, oznaczono ich parametry fizykochemiczne. Zasadniczą częścią badań osadów biogenicznych wspomnianych stanowisk jest analiza pyłkowa, umożliwiająca określenie zmian szaty roślinnej w otoczeniu badanych stanowisk i ich chronologii (od młodszego dryasu do okresu subatlantyckiego), a jej wyniki porównano z profilami palinologicznymi ze zbiorników, których geneza nie jest związana z działalnością procesów krasowych. Wykonano również datowania radiowęglowe, które wskazały przybliżony wiek badanych osadów. Na podstawie analiz składu gatunkowego Cladocera i Chironomidae możliwe było określenie zmian warunków w zbiornikach krasowych i ich charakteru na poszczególnych etapach rozwoju.

Uzyskane wyniki pokazały, że wytypowane zagłębienia bezodpływowe, położone na obszarze działalności procesów krasu zakrytego, które nie wykazują znaczących zaburzeń w ciągłości akumulacji osadów, mogą stać się dobrą bazą do analiz paleośrodowiskowych. Badania profili ze stanowisk położonych w obrębie działalności krasu wapiennego wykazały, że ciągłość akumulacji osadów zastała w nich zachowana, a sukcesja roślinna jest pełna. Zaburzenia wykazało jedynie stanowisko położone na obszarze działalności krasu gipsowego, gdzie dynamika procesów krasowych jest większa. Wykonane analizy pozwoliły również na

zweryfikowanie i zmodyfikowanie schematu rozwoju zagłębień krasu zakrytego zaproponowanego przez prof. Różyckiego (1946) i określenie w jakich stadiach rozwoju zbiorników powstały poszczególne warstwy osadów je wypełniających.